

INFLUENCE OF QATAR ON REGIONAL POLITICS OF THE MIDDLE EAST

Munisa A. Abdisattarova

Student

Tashkent State University of Oriental Studies

Tashkent, Uzbekistan

E-mail: munisabdstr@gmail.com

ABOUT ARTICLE

Key words: "AL-Jazeera News Network", Qatar National Vision 2030, Qatar portfolio policy, "Big politics, small state", "Little giant", "Uzbekistan-Qatar relations", "Doha-Tashkent-Doha".

Received: 28.04.24

Accepted: 30.04.24

Published: 02.05.24

Abstract: This article is a detailed analysis of the role and importance of the state of Qatar, located in the Middle East region, in the modern world, the development trends of its foreign policy, its policy within the region, and the relations between Qatar and Uzbekistan.

QATARING YAQIN SHARQ MINTAQAVIY SIYOSATIGA TA'SIRI

Munisa A. Abdisattarova

Talaba

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti

Toshkent, O'zbekiston

E-mail: munisabdstr@gmail.com

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: "AL-Jazeera News Network", Qatar Milliy Vizyon 2030, Qatar portfel siyosati, "Big politics, small state", "Kichik gigant", "O'zbekiston va Qatar munosabatlari", "Doha-Toshkent-Doha"

Annotatsiya: Ushbu maqola Yaqin Sharq mintaqasida joylashgan Qatar davlatining hozirgi zamonaviy dunyodagi o'rni va ahamiyati, uning tashqi siyosatining rivojlanish tendensiyalari, mintaqa doirasida olib borayotgan siyosati hamda Qatar va O'zbekiston o'rtasidagi aloqalar haqida atroflicha tahlil qilinadi.

ВЛИЯНИЕ КАТАРА НА РЕГИОНАЛЬНУЮ ПОЛИТИКУ БЛИЖНЕГО ВОСТОКА

Муниса А. Абдисаттарова

Студент

Ташкентский государственный университет востоковедения

Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: «Новостная сеть Аль-Джазире», Национальное видение Катара 2030, Портфельная политика Катара, «Большая политика, маленькое государство», «Маленький гигант», «Узбекистан-Катарские отношения», «Доха-Ташкент-Доха».	Аннотация: Данная статья представляет собой подробный анализ роли и значения государства Катар, расположенного в ближневосточном регионе, в современном мире, тенденций развития его внешней политики, его политики внутри региона, а также отношений между Катаром и Узбекистаном.
---	--

KIRISH

Arabiston yarimorolidagi kichik davlatdan dunyodagi eng boy mamlakatlardan biriga aylangan Qatar oxirgi ikki o'n yillikda Fors ko'rfazi mintaqasi va Yaqin Sharqda o'ziga xos o'rin egallashga muvaffaq bo'ldi bundan tashqari Arab yarim orolida mintaqaviy yetakchi bo'lib, muntazam ravishda Yaqin Sharq mamlakatlaridagi kelishmovchiliklarni avj oldiradi va "Al-Jazeera News Network" da yashaydi. Qatar bugungi boy davlatga aylanish uchun Britaniya protektorati sifatida o'zining ildizlaridan uzoq yo'lni bosib o'tdi. U jahon miqosida obro e'tibor qozonish uchun o'zining neft va gaz sanoatidan tushgan katta daromadlardan maksimal darajada foydalandi va foydalanib kelmoqda. Uning o'ziga xosligini shundan ko'rish mumkinki, Qatarning rasmiy poytaxti bo'lgan Dohaning na ichki, na tashqi siyosatini muxtasar bir jumla bilan ta'riflab bo'lmaydi. Biror bir hudud, biror bir masala, biror bir ixtilofga Qatar hech qachon o'z e'tiborini davomiy qaratmagan. Uning tashqi siyosati doimo o'zgarishda va oldindan bashorat qilib bo'lmaydi. Ushbu maqolada tizimli, mantiqiy tahlil va tarixiy metodlar va usullardan yetarlicha foydalanilgan.

ASOSIY QISM

Qatar davlati Yaqin Sharqdagi suveren va mustaqil davlat bo'lib, Arabiston ko'rfaziga tutashgan yarim orolni egallaydi. 1971 yilda Buyuk Britaniyadan to'liq mustaqillikka erishganidan beri Qatar dunyodagi eng muhim neft va gaz ishlab chiqaruvchilardan biriga aylandi. Bu Islomiy davlat bo'lib, qonunlari va urf-odatlarini Islom an'analariga amal qiladi. 2013 yildan buyon mamlakatni shayx Tamim bin Hamad bin Xalifa Al-Tani boshqarib kelmoqda. Qatar hukumati mutlaq monarxiya. Siyosiy partiyalar taqiqlangan va Qatarda mustaqil qonun chiqaruvchi organ yo'q. Hozirgi amirning otasi 2005 yilda parlament saylovlarini erkin o'tkazishga va'da berdi, ammo ovoz berish muddati uzaytirildi. Konstitutsiya Qatarni mustaqil suveren arab davlati deb belgilaydi. Uning dini islom, siyosiy tizimi demokratik (shariat qonunlari qonunchiligining asosiy manbai) va rasmiy tili arab. Xalq hokimiyat manbai va hokimiyat hokimiyatlar bo'linishiga asoslanadi. Konstitutsiyada Maslahat

Kengashi tashkil etilishi ko'zda tutilgan, uning uchdan ikki qismi saylanadi, qolgan qismi amir tomonidan tayinlanadi. Konstitutsiya shaxsiy erkinlikni qo'llab-quvvatlaydi; barcha fuqarolar uchun teng huquq, burch va imkoniyatlarni ta'minlaydi; va xususiy mulkni himoya qiladi. U so'z, matbuot va din erkinligini, shuningdek, ta'lim olish huquqini himoya qiladi. Davlat boshqaruvi Al-Tani oilasida va Hamad ibn Xalifa ibn Hamad ibn Abdulloh ibn Josimning erkak avlodlari avlodida irsiydir. Hukmdorlik amir tomonidan merosxo'r (qatarlik musulmon onaning musulmoni) ismli o'g'liga meros bo'lib o'tadi. Sud hokimiyati mustaqildir va sudlarga tegishli. Vazirlik lavozimlarini faqat Qatar millatiga mansub shaxslar egallashi mumkin. Konstitutsiyada Qatar jamiyati adolat, xayrixohlik, erkinlik, tenglik va yuksak axloq kabi qadriyatlarga asoslanishi qayd etilgan. Oila jamiyatning asosidir. Tashqi siyosat xalqaro tinchlik va xavfsizlikni mustahkamlash tamoyiliga asoslanadi va har bir Qatar fuqarosi davlatni himoya qilishga burchlidir. Qatarda maslahatchi vazifani bajaradigan Al-Shura majlisi bor. Qonun loyihasini ishlab chiqishi va taklif qilishi mumkin, ammo amir barcha qonunlarni tasdiqlaydi. Qatarining 2003-yildagi konstitutsiyasi 45 majlisning 30tasini to'g'ridan-to'g'ri saylashni talab qiladi, ammo hozirda ularning hammasi amirning tayinlanganlari bo'lib qolaveradi. Qatar hukumati tarkibiga vazirliklar, oliy kengashlar va boshqa davlat idoralari kiradi. Qatar davlat boshqaruvi institutlari jadal rivojlanmoqda va fuqarolar va institutsional xizmatlar mijozlarining ehtiyojlarini qondirishga intilmoqda. 90 000 ga yaqin xodimlar, jumladan, qatarliklar va chet elliklar hukumat va boshqa davlat sektori muassasalarida ishlaydi. Qatarda hukumat tizimi hokimiyatlarni ajratish va hamkorlikka asoslangan. Ijro etuvchi hokimiyat Konstitutsiyada belgilanganidek, Vazirlar Kengashi tomonidan yordam beradigan amir va merosxo'rga, qonun chiqaruvchi hokimiyat esa Maslahat Kengashiga tegishli.

Qatar iqtisodiyoti:

Gaz va neft resurslariga eng boy mamlakatlaridan biri bo'lgan Qatar, so'nggi 10 yil ichida o'zining mintaqaviy va global ta'sirini kuchaytirishni tashqi siyosatini asosiy mezoni deb belgiladi. Bunday pozitsiya, Qatarining bir yoqlama iqtisodi va mintaqadagi Eron va Saudiya Arabistoni orasidagi siquvga olingan geopolitik o'rnini qaysidir ma'noda tashqi investitsiyalar va madaniy integratsiyalar orqali qoplashga urinish deb tushunishimiz mumkin. Jumladan, mamlakat YAIMning 65%i yoqilg'i energiyasining eksportidan tashkil topgan. Dunyoga o'z ta'sirini o'tkazishda Qatar portfel siyosatini o'ziga asos qilib olgan. Gaz va neft sotishdan kirib kelayotgan mablag'lar Qatar iqtisodida 20 mlrd AQSH dollarini ishlatilmasdan ortib qolishiga sabab bo'lmoqda. Ushbu mablag' esa asosan chet-ellardagi, ayniqsa Yevropadagi, ko'plab xizmat ko'rsatish muassasalari Qatarliklar hisobiga o'zlashtirishga sarflanmoqda. Shuni aytish joizki yildan yilga Qatarining iqtisodi o'sib boryapti gaz va suyultirilgan gaz bo'yicha. 2022 va

2023 yillar mobaynida o'sish suratlarini kurishimiz mumkin. Qatar suyultirilgan gaz ishlab chiqarish quvvatini 2025-

2027 yillar oralig'ida 64 foizga oshirishni rejalashtirayotgan bo'lsa-da, hozirda 77 million tonnadan 126 million tonnagacha, uning taxminlariga ko'ra, suyultirilgan gaz ishlab chiqarish 2025 yilgacha sezilarli o'zgarishlarga guvoh bo'lmaydi. , lekin 2026-2027 yillar ichida 30% ga oshdi.³

Big politics, small state (Kichik davlat, kata siyosat):

Qatar iqtisodiyotidagi eng muhim o'zgarish 1940-yillarda katta neft zaxiralarining topilishi bilan sodir bo'ldi. Bu mamlakatga misli ko'rilmagan boylik olib keldi. Bugungi kunga kelib, davlat eksport daromadining qariyb 85 foizi neftdan tushadi. Bu esa dunyodagi aholi jon boshiga to'g'ri keladigan eng yuqori daromadlardan biridir. Qatar o'z mamlakatida va jahon miqyosida iqtisodiy muvaffaqiyatlarga erishganiga qaramay, yaqinda o'z tarixidagi eng katta inqirozlardan birini boshdan kechirdi. 2017-yil iyun oyida uning to'rt qo'shnisi – Saudiya Arabistoni, Bahrayn, Misr va BAA Qatarni birin ketin bloklay boshladi. Ushbu bloklashlar ortida, mamlakat terrorchi guruhlariga xayrixohlik bildirishda ayblovlar turardi. Qatar importining 60% ga yaqini ushbu davlatlar bilan bevosita bog'liqligi va bu davlatlarning savdo qilishdan bosh tortganligi o'z kuchini tezda ko'rsata boshladi. Qatar fuqarolari ham qo'shni davlatlardan chiqarib yuborildi. Natijada, diplomatik vositachilik orqali 2021- yilda blokada qilish yakunlandi. So'nggi yillarda Qatar tobora jahon arenasida munosib o'rin egallamoqda. U 2022-yilda futbol bo'yicha jahon chempionatiga mezbonlik qiladi. Ushbu chempionat orqali Qatar dunyo hamjamiyatidagi o'rnini mustahkamlab olishni ko'zlagan. Chempionatga tayyorgarlik uchun Qatar 200 mlrd AQSh dollari miqdorida mablag' ajratishni e'lon qilgan. Jahon chempionatiga tayyorgarlik Qatarining iqtisodiy muvaffaqiyatlari sari o'z yo'lini qurishga intilayotganini ko'rsatadi. Doha yaqinida joylashgan yangi Lusayl shahri poytaxtdan so'ng o'zgarishlarning markazida turibdi. Natijada ushbu shaharni rivojlantirish dasturi doirasida 200 milliard dollarlik infratuzilmani rivojlantirish dasturi ishlab chiqilgan. 2021yilgi Iqtisodiy erkinlik indeksiga ko'ra, Qatar dunyodagi eng erkin mamlakatlar ichida 44-o'rinda, hukumat yaxlitligi va pul erkinligi bo'yicha esa undan ham yuqori o'ringa egaligi ko'rsatilgan. "Kichik gigant": davlat hokimiyatining ko'p choralarga jiddiy ega bo'lmasa-da, u diplomatik, madaniy va iqtisodiy sohalarda yuqori ta'sirga ega.

Qatar Milliy Vizyon 2030:

Hazrati shayx Hamad bin Xalifa Ol Soniy hukmronligi davrida, Amir Ota, Xudo uni asrasin, Qatarining kelajagi uchun aniq yo'l xaritasi bo'lib xizmat qiladigan Qatar Milliy Vizyon 2030 ishga tushirildi. U iqtisodiy o'sishga erishayotgan yutuqlarni inson va tabiiy resurslar bilan muvozanatlash orqali Qatarni oldinga siljitishni maqsad qilgan. Ushbu qarash mamlakatning

kelgusi o'n yilliklarda iqtisodiy, ijtimoiy, insoniy va ekologik rivojlanishiga yo'l ko'rsatuvchi mayoq bo'lib, Qatar fuqarolari va aholisi uchun hayotlarining turli jabhalarida inklyuziv va foydali bo'ladi. Qatar o'z iqtisodiyoti va jamiyatini inson kapitali va resurslarisiz rivojlantira olmaydi: uning aholisi. QNV 2030 ga muvofiq inson rivojlanishi barcha uchun javob beradigan yaxlit va zamonaviy sog'liqni saqlash infratuzilmasi va eng yuqori xalqaro standartlarga mos ta'lim tizimini o'z ichiga oladi, Qatar talabalarini dunyo muammolarini hal qilishga va ertangi kunning innovatorlari, tadbirkorlari, rassomlari va mutaxassislari bo'lishga tayyorlaydi. Bundan tashqari, jahon darajasidagi ta'lim tizimi va teng imkoniyatlar qatarliklarni o'z mamlakati iqtisodiyotining barcha tarmoqlarida o'z rolini oshirishga undaydi. Qatar Milliy Vizyon 2030, shuningdek, Qatar iqtisodiyotini oqilona boshqarish, raqobatni kuchaytirish, ko'proq sarmoyalarni jalb qilish va o'sishni rag'batlantirishga yordam beradi.

“Niche diplomacy” yoki “o'z o'rnini topish diplomatiyasi”:

An'anaviy qattiq va yumshoq diplomatik aktivlarga ega bo'lmasada, Qatar Livanda o'zining qattiq tashabbusini amalga oshirishda ko'tarilishi kerak bo'lgan hamma narsani keltirdi. Uning mavqeining bir qismi, shubhasiz, Amerikaning eng yirik oldindan joylashish bazasi, Yaqin Sharqdagi eng yirik havo bazasi va AQSh Markaziy qo'mondonligi shtab-kvartirasi orqali namoyon bo'ladigan AQSh bilan harbiy ittifoqining haqiqatidir. Iqtisodiyotning kuchi odatda qattiq kuch sifatida qaralmasa-da, qattiq valyuta albatta yordam beradi. Bu holatda, kichik Fors ko'rfazi davlati Livanni qayta qurishga milliardlab sarmoya kiritish orqali o'zining cheklangan izini qopladi, ayniqsa 2006 yilgi urushdan so'ng Janubiy Bayrut va boshqa Hizbulloh istehkomlari. Diplomati kuzatuvchilardan biri ta'kidlaganidek, bu Hizbullohni o'ziga tortdi, ammo Livanning siyosiy manzarasida Qatar uchun mustaqil sohil bo'ldi. “Niche diplomacy” yoki “o'z o'rnini topish diplomatiyasi” Hamad bin Xalifa al-Tani tomonidan 18 yil davomida olib borildi. Amir o'zining kichik davlatining ahamiyatini dunyoga isbotlash uchun “yumshoq kuch” (soft power)dan faol foydalana boshladi. Bunga misol qilib, Afg'oniston barqarorligini ta'minlashda ishtirok etish, xususan Yaman, Sudan, Livan, Afrika Burni kabi hududlardagi ixtiloflarni tinch yo'l bilan hal etish yo'lidagi harakatlar birinchisi bo'ldi. Qatarining Afg'oniston barqarorligini ta'minlashdagi o'rni haqida gapiradigan bo'lsak, garchi Afg'oniston Qatar tashqi siyosatida markaziy o'rin egallamasada, Afg'on muammosini hal qilishdagi ishtirok Qatarining xalqaro maydondagi o'rni va ambitsiyalarini ochib beradi. Mintaqaviy va xalqaro muammolarda vositachi rolini o'tash 2008-yilda Hamad bin Xalifa al-Tani tomonidan e'lon qilingan “Qatar National Vision 2030” nomli 20 yilga mo'ljallangan milliy dasturda o'z aksini topgan. Dasturga ko'ra, Qatar mintaqada Fors Ko'rfazi Kengashi, Arab Ligasi va Islom Konferensiyasi Tashkiloti doirasida iqtisodiy, siyosiy va madaniy rolini oshirish hamda siyosiy tashabbuslar va

insonparvarlik tamoyili orqali xalqaro tinchlik va barqarorlikka xissa qo'shishda davom etishi ko'zda tutilgan. Aslida Qatarining o'zgaruvchan va arab-islom dunyosida ajralib turuvchi ichki va tashqi siyosati uning geosiyosiy joylashuviga ham qisman bog'liqdir. Chunki qudratli bo'lgan qo'shnilar, Saudiya Arabistoni, Eron, BAA, Ummon tomonidan o'rab olingan va dunyodagi eng notinch mintaqada joylashgan hamda yagona oila tomonidan boshqariladigan Qatar uchun xavfsizlik doimo birinchi o'rinda bo'lib kelgan. Rivojlanayotgan mamlakatlar ro'yxatiga nazar tashlaydigan bo'lsak, neft eksport qilish bo'yicha aholi jon boshiga YaIM 10 dan 20 ming dollargacha yetishi mumkin. Ushbu ro'yxatdan esa Saudiya Arabistoni, BAA, Eron,

Quvayt, shuningdek, Bruney, Liviya va tabiiyki Qatar davlatlari o'rin olgan.

O'zbekiston va Qatar munosabatlari:

So'ngi yillarda O'zbekiston Respublikasining arab mamlakatlari bilan munosabatlari sezilarli darajada faollashdi. Xususan, O'zbekiston-Qatar munosabatlari tobora mustahkamlanib, rivojlanib bormoqda. O'zbekiston Respublikasi va Qatar o'rtasidagi diplomatik aloqalar 1997-yilda yo'lga qo'yilgan. O'zbekiston Respublikasi tashqi ishlar vaziri Abdulaziz Komilov va O'zbekistonga rasmiy tashrif bilan kelgan Qatar davlati bosh vazirining o'rinbosari, tashqi ishlar vaziri shayx Muhammad bin Abdulrahmon bin Jasem Al Taniy o'rtasida uchrashuv bo'lib o'tdi. Siyosiy, savdo-iqtisodiy, investitsiyaviy, transport-kommunikatsiya va madaniy-gumanitar sohalaridagi o'zbek-Qatar munosabatlarining holati va rivojlanish istiqbollari, tomonlarning xalqaro tuzilmalar doirasidagi o'zaro aloqalari kabi dolzarb masalalar muhokama qilindi. Muzokaralar chog'ida tomonlar Afg'onistondagi siyosiy tinchlik jarayonini ilgari surish bo'yicha qo'shma sa'y-harakatlarini, shuningdek, qo'shni mamlakatning iqtisodiy infratuzilmasini tiklashda O'zbekistonga yordam berishni muhokama qildilar. Muzokaralar yakunlari bo'yicha "Doha-Toshkent-Doha" yo'nalishi bo'yicha to'g'ridan-to'g'ri reyslarni ochishni nazarda tutadigan havo yo'li bo'yicha hukumatlararo bitim imzolandi, deya xabar berdi O'zbekiston TIV matbuot xizmati. Ushbu kelishuv aviaqatnovlarni tashkillashtirishni, parvozlarni amalga oshirish huquqini beradigan aviakompaniyalarni belgilashni, yo'nalishlarni belgilashni, sertifikatlar va litsenziyalarni tan olishni hamda ikki mamlakat aviakompaniyalarining vakolatxonalarini tartibga solishni nazarda tutadi.

XULOSA

Ma'lumki, Bugungi kunda Qatar jahon siyosatida muhim rol o'ynayapti.

Mehran Kamravaning Qatar: Kichik davlat, katta siyosat Qatarining o'ziga xos pozitsiyasi va uning mintaqaviy va global siyosatdagi ahamiyati haqidagi eng barqaror tahlilni taqdim etishi bilan ajralib turadi. Qatarining Yaqin Sharqda og'ir vaznli davlat sifatida paydo bo'lishiga yordam bergan kontekst keltirilgan. Argument uchun hal qiluvchi jihat shundaki, Misr, Iroq,

Suriya va Eron kabi an'anaviy mintaqaviy yirik kuchlar, xususan, Fors ko'rfazi urushidan keyin ahamiyati pasayib ketgan, kuch esa katta energiya zahiralari tufayli Fors ko'rfazi davlatlari tomon o'tgan. Shuni aytish joizki, Qatarda "Tolibon" harakatining siyosiy vakolatxonasi faoliyat yuritadi. Tashrif davomida uning rahbari mulla Barodar Oxund bilan bo'lib o'tgan uchrashuvda Afg'onistonda barqaror va uzoq muddatli tinchlik o'rnatish maqsadida tinchlikka asoslangan siyosiy jarayonni mustahkamlash bilan bog'liq masalalar muhokama qilindi. "Tolibon" harakati rahbariyati vakili O'zbekistonning Afg'onistonda transport va energetika sohalarida muhim iqtisodiy loyihalarni amalga oshirish bo'yicha tashabbuslarini yuqori baholagani ham diqqatga sazovordir. O'zbekiston tomonidan amalga oshirilayotgan infratuzilmaviy yirik loyihalar Afg'onistonning nafaqat iqtisodiy rivojlanishi, balki mamlakatda to'laqonli tinch siyosiy jarayonni boshlash uchun zarur sharoitlarni yaratishga xizmat qilishi ta'kidlangani ham tashrif davomida erishilgan e'tiborli natijalar qatoriga kiradi. Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston tashqi ishlar vaziri Abdulaziz Kamilovning mazkur amaliy tashrifi Fors ko'rfazida joylashgan nufuzli arab davlatlaridan biri Qatar bilan aloqalarni yangi bosqichga ko'tarishni ko'zlagan tashqi siyosiy qadam sifatida baholashga munosib voqea bo'ldi deb bemalol aytish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. <https://uz.eferrit.com/qatar-davlati-faktlar-va-tarix/>
2. About Qatar's Constitution. Qatar's Constitution - Legal Information (2003)<https://hukoomi.gov.qa/en/about-qatar/the-constitution> .3 "ستاندرد آند بورز" توقع 2023
% في 2 تباطؤ نمو اقتصاد قطر إلى
3. "S&P": كبراً تغيراً يشهد لن القطري المسال الغاز إنتاج 2025 حتى <https://www.alarabiya.net/aswaq/economy/2023/11/08/-2023>
4. Mehran Kamrava, Qatar: Small State, Big politics (Cornell University Press, 2015) <https://books.google.co.uz/books?hl=en&lr=&id>
5. <https://www.psa.gov.qa/en/qnv1/Pages/default.aspx>
6. <https://www.aljazeera.com/amp/news/2008/7/21/qatar-is-a-diplomatic-heavy-hitter>
7. "Constructivist Niche Diplomacy: Qatar's Middle East Diplomacy as an Illustration of Small State Norm Crafting | SpringerLink"
8. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-658-22519-3>
9. "O'zbekiston-Qatar munosabatlarining holati va rivojlanish istiqbollari" <https://brightuzbekistan.uz/uz/ozbekiston-qatar-munosabatlarining-holati-varivojlanish-istiqbollari>
10. Azimov, H. Y. (2021). The Kurdish Factor in Turkish-Syrian Relations Until the "Arab Spring". In *АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ СОВРЕМЕННОЙ НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ* (pp.218-220).